

tussen Duin & Dijk

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 3 4 ● 2004

Dirk Tanger

Minder kieviten geteld in

De open weide- en bouwlandgebieden van Noord-Holland worden in het najaar vooral gebruikt door kieviten, goudplevieren en wulpen. In het kader van een internationale telling gingen in het najaar van 2003 zo'n 75 Noord-Hollanders op pad om ze te tellen.

Aanleiding

De belangrijkste reden om na jaren weer een steltloper telling te organiseren was een oproep uit Denemarken en Noord-Duitsland om ook in Nederland in november 2003 een internationale telling van goudplevieren te organiseren. Het ging er bovendien vooral om meer te weten te komen over de achteruitgang van de aantallen goudplevieren die in november in Nederland verblijven. Aan de hand van een gering aantal tellingen in een beperkt aantal gebieden was de voorlopige conclusie getrokken, dat het aantal doortrekkende goudplevieren niet is verminderd, maar dat zij langer en in grotere aantallen in Denemarken blijven. Dit is een gevolg van het sluiten van de jacht op goudplevieren in dat land in het begin van de jaren tachtig. Het ontbreken van grote groepen van soms duizenden vogels eind november, vlak voordat de vorst in Nederland invalt, wordt verklaard met de aanname dat zij Nederland gewoon overslaan.

Minder voedsel

Voorts wordt verondersteld dat de goudplevieren (en kieviten) steeds minder voedsel (regenwormen) in de bovenste laag van de graslanden tot hun beschikking hebben. De regenwormen zitten te diep in de goed ontwaterde graslanden. Dat dit aspect een rol speelt, blijkt uit het feit dat tijdens perioden met veel neerslag, wanneer het grasland veel vochtiger is en er plassen op ontstaan, beduidend meer goudplevieren worden gezien. Dat er ook in drogere perioden wel regenwormen zijn, blijkt uit de toename van de aantallen wulpen. Zij kunnen dieper in de zode naar regenwormen zoeken, omdat ze een langere en stevige snavel hebben. Overigens wordt aangenomen, dat er minder regenwormen voorkomen door het regelmatig ploegen en opnieuw inzaaien van het grasland, waardoor de humusrijke bovenlaag, die geschikt is voor regenwormen, verdwijnt. Dit verschijnsel is vooral waar te nemen in de kleigebieden, waar de bollen-

cultuur grote oppervlakten 'verse' grond nodig heeft. Bovendien zouden er door de wettelijk aan de boeren opgelegde mestinjectie meer regenwormen doodgaan of als voedsel dienen voor tienduizenden meeuwen, omdat zij naar de oppervlakte komen tijdens het injecteren van de mest.

Vastgesteld is dat de goudplevieren die in ons land worden gevangen, tegenwoordig zo'n tien procent lichter van gewicht zijn dan in de jaren zeventig. Oorzaak daarvan kan het tekort aan voedsel zijn, maar aangenomen wordt dat het veel meer te maken heeft met de sterke toename van het aantal slechtvalken, haviken en sperwers in de gebieden waar ook de goudplevieren zitten. Het geringere gewicht zou een aanpassing van de steltlopers zijn om sneller en wendbaarder een goed heenkomen te

● Groep kieviten in de Wijde Wormer. Foto: Ton Tuinman.

en meer wulpen najaar 2003

zoeken bij een aanval van een snelle roofvogel.

Kortom, redenen genoeg om weer een telling te organiseren, want alleen een telling van de aantallen in internationaal verband zal licht werpen op de situatie. Het is jammer dat in Duitsland en Denemarken de goudplevieren alleen in de maand november geteld zijn. In Nederland hebben we in het verleden niet alleen landelijke tellingen georganiseerd van de goudplevier, maar ook van de Kievit en de wulp. Naast de maand november werd ook in oktober geteld. Vandaar dat besloten is die oude traditie voort te zetten.

De resultaten

In Noord-Holland is 95 procent van de oppervlakte gras- en bouwland geteld. Gegevens van Texel, het Balgzand en de kust van Wieringen zijn nog niet in dit verslag opgenomen, omdat zij tot het Waddengebied worden gerekend. Alleen van de Zaanstreek zijn de gegevens op dit moment (15 februari 2004) nog niet binnen. Op grond van de tellingen van de voorgaande jaren in die regio is een schatting gemaakt. De hier genoemde aantallen zullen dan ook niet ver af liggen van het definitieve resultaat.

	oktober	november
Kievit	80.000	85.000
Goudplevier	39.000	41.000
Wulp	4.100	5.100

Een aantal zaken valt op. Er is weinig verschil in de aantallen van oktober en november, behalve bij

de wulp. Bij de goudplevieren is dat de laatste jaren wel vaker geconstateerd. Het lijkt er op dat het hoogste aantal al bereikt wordt in oktober, terwijl dat in de zeventiger jaren in de tweede helft van november lag. Het aantal goudplevieren verschilt overigens niet zo veel van het gemiddelde van de jaren negentig. Voor de Kieviten geldt dat niet. Het aantal ligt enkele tienduizenden lager dan tijdens de tellingen uit de negentiger jaren. Bij de wulp zien we een gestage groei. Vastgesteld is dat de goudplevieren die in ons land worden gevangen, tegenwoordig zo'n tien procent lichter van gewicht zijn dan in de jaren zeventig. Duidelijk is dat zij iets minder in de kleigraslanden van West-Friesland en (vooral) de Zijpepolder zaten. In alle andere regio's is een lichte groei te zien.

De telling in oktober vond plaats onder bijzondere omstandigheden. Nog nooit was het zo lang zo droog in de gras- en bouwlanden. In augustus was al een verschil te zien in de verspreiding van Kieviten en goudplevieren ten opzichte van andere jaren. Er waren er

beduidend minder en ze zaten zeer verspreid. Tijdens de telling in oktober meldden veel tellers dat zij in hun telgebied dikwijls de beide steltlopersoorten aantroffen, maar veel sterker verspreid en zelfstandig foeragerend op grasland, geploegd bouwland, maispercelen die geoogst waren en brede wegbermen. Er waren nauwelijks groepen. Dat beeld was in november enigszins veranderd, omdat er wat regen was gevallen in de weken vóór de telling.

Een week na de teldatum zijn enkele zeer grote groepen Kieviten geteld, in totaal twee maal zo veel als het aantal getelde vogels tijdens de telling in november!

Dirk Tanger
Santpoorterstraat 34
2023 DC Haarlem

• Tekeningen: Jos Zwarts.

